

2023-05-24

Skol- och barnomsorgsavdelningen

Plan för förändrings- resan för grundskolan 2023-2026

Fastställt av: Kommunstyrelsens § 100/2023

Datum: 2023-05-05

Diariernr: KSK 2023/151-60

Dokumentet gäller för: Grundskolan, inkl förskoleklass och fritidshem

**Bräcke
kommun**

Innehållsförteckning

Bakgrund	3
Uppdraget	3
Liknande kommuner	3
Varför hålls inte nyckeltalen och varför kostar grundskolan i Bräcke kommun mer?.....	5
Elevantalet har förändrats över tid	5
Förutsättningarna i våra skolor – påverkar det att nyckeltalen inte följs?.....	6
Hur ser kostnader ut i förhållande till övriga kommuner i länet?	8
Kan en ny budgetmodell leda till en bättre styrning av grundskolans ekonomi?	9
Elevernas måluppfyllelse.....	10
Låg personalomsättning och lärarbehörigheten är högre än riket.....	12
Resultat av en tidigare utredningen som gjorts.....	12
Vad händer med skolan framåt?	12
Hur ska Bräcke kommun hantera detta?	14
Handlingsplan 2023-2026.....	16
Förändringsresan för grundskolorna inklusive förskoleklass och fritidshemmen	16

Bakgrund

Uppdraget

Skolurskottet har beslutat att en plan för förändringsresan 2023-2026 ska tas fram, där fokus ska vara grundbemanning, systematiskt kvalitetsarbete, fortbildning med mera. Bakgrunden till uppdraget är att kostnaderna för grundskolorna i Bräcke kommun är höga. I den djupanalys som SKR¹ gjorde 2021 framkommer att nettokostnadsavvikelser baserat på både 2019 och 2020 års siffror överstiger både riket och liknande kommuner².

Liknande kommuner

En jämförelse har gjorts med de så kallade liknande kommunerna utifrån både yta, befolkning, elevantal och skolenheter, se tabellen nedan med 2021 års liknande kommuner. Bräcke kommuns yta sticker inte bara ut utifrån storlek utan också för att det bor människor över hela ytan. Det är långa avstånd och ingen naturlig centralort utan flera större områden, tidigare kallat kommundelar. Det SKR också lyfter fram är att Bräcke kommun får skatteutjämningsunderlag för **ett** högstadium i kommunen och fyra skolor F-6 (F=förskoleklass). I Bräcke kommun finns idag tre högstadieskolor (F-9) inklusive låg- och mellanstadier.

Kommun:	Befolkning	Yta km ²	Antal elever 1-9	Antal skol-enheter	Varav hög-stadium	Behörig-het gymnasiet vt 2022 % (antal elever)	Andel vh* med eftergym studier %
Bräcke	6197	3783	554	3	3	86,2 (65)	44
Dals-Ed	4793	825	473	2	1	100 (55)	51
Markaryd	10355	532	1092	6	2	76,4 (120)	44
Kungsör	8798	227	905	5	1	79,6 (78)	47
Nora	10714	690	1143	7	1	78,6 (128)	53
Svenljunga	10812	987	1092	10	1	85,5 (108)	36
Älvdalen	7028	7142	697	4	2	76,7 (81)	42
Öckerö	12959	511	1366	13	3	88,9 (163)	66
*vh=vårdnadshavare							

Som exempel kan Dals-Ed nämnas som har två skolor som ligger ca 3 km från varandra belägna i centralorten Ed. Den ena skolan är en F-3 skola och den andra en 4-9 skola. Alla kommunens 473 elever går i dessa skolor (åk 1-9). Behörigheten till gymnasieskolan i Dals-Ed

¹ SKR= Sveriges kommuner och regioner (djupanalysen redovisades i maj 2021 dnr: 2020/600)

² Liknande kommuner är den grupp kommuner som är mest lika utifrån referenskostnad (70%) och invånarantal (30%). Referenskostnaden bygger på kostnadsutjämnningen och indikerar vad respektive verksamhet borde ha för nettokostnad enligt kostnadsutjämnningssystemet om kommunen bedriver verksamheten med genomsnittlig ambitionsnivå och effektivitet.

var 2022 (55 elever) 100% (jmf med Bräcke där det var 86,2% på totalt 65 elever). Dals-Ed har en femtedel av Bräcke kommuns yta (20%).

Markaryds kommun har fyra skolenheter på fyra olika orter, varav två högstadium (i Markaryd och Strömsnäsbruk), resterande skolor är F-6 skolor och två ligger i anslutning till högstadierna medan övriga två ligger i andra orter. Avståndet mellan högstadieskolorna i Markaryd och Strömsnäsbruk är cirka två mil och 17 minuter med bil. De elever som bort längst bort från Markaryd bor i trakten kring Älmhult och har då enligt hitta.se cirka 20 km till skolan och en restid på 25 minuter. Markaryd har 14% av Bräcke kommuns yta. Behörigheten till gymnasiet i Markaryd var 2022, 76,4% (120 elever).

Kungsör som är den kommun som har den minsta ytan (227km²) motsvarar 6% av Bräcke kommuns yta och Kungsör har nästan dubbelt så många elever som Bräcke kommun. Kungsör har en högstadieskola i orten Kungsör och bor man som längst från skolan i Kungsör så har man cirka 11,5 km till högstadiet enligt hitta.se (Västerdal). Behörigheten till gymnasiet var 76,9% under 2022 (78 elever).

Älvdalen är nästan dubbelt så stor till ytan jämfört med Bräcke kommun. Likheten är antalet invånare samt elevantal. Där finns det två högstadium, ett i Idre (F-9) där det går cirka 150 elever totalt och ett i Älvdalen (F-9) där det går cirka 440 elever. I Särna finns en F-6 skola och avståndet till Idre är 3,3 mil (till Älvdalen är det cirka 8 mil). Cirka 3 km från Älvdalen ligger Rots skola F-6 (160 elever). Kommunen är långsmal och huvudorterna ligger längst med riksväg 70, avståndet mellan högstadieorterna Idre och Älvdalen är cirka 13 mil. 76,7% av eleverna var behöriga till gymnasiet 2022 (81 elever).

Öckerö, på Västkusten har också tre högstadier som Bräcke kommun har, varav två är i kommunal regi, Brattebergsskolan åk 4-9 (229 elever på högstadiet och 129 elever på mellanstadiet) och Hedens skola åk 4-9 (207 elever på högstadiet och 187 elever mellanstadiet). Där finns också en friskola med 134 elever åk 1-9. Antalet grundskolor sticker ut och kommunen består av många olika öar, grundskolorna finns på sju av kommunens tio öar. Öckerö har mycket högre befolkning än Bräcke kommun har, liksom elevantal. Ytan är 13% av Bräcke kommuns. Behörigheten till gymnasiet var 88,9% under 2022.

Av tabellen på förra sidan syns alltså en jämförelse med de liknande kommunerna som gällde 2021 och det som blir tydligt är att förutom att Bräcke kommuns yta är större än alla andras (utom Älvdalens) så har Bräcke kommun fler högstadier än alla kommuner, utom en kommun som har lika många.

Befolkningen och elevantalet är också lägre än de flesta kommunerna i tabellen. Utmaningen i Bräcke kommun är avstånden. Redan idag finns det elever som åker runt fyra mil enkel väg till sin skola, detta är förstås ytterligheter men något som behöver tas hänsyn till vid planering och dimensionering av skolstrukturer. Avståndet mellan Kälarne och Bräcke skola är 5,5 mil och till Gällö skola är det ytterligare 2,4 mil från Bräcke. Till Gällö skola åker elever skolskjuts från 46 olika byar i området. I Bräcke är det färre elever som åker skolskjuts, flera kan gå och cykla till skolan och sitt jobb. I Kälarne är det också många skolskjutselever.

Sammanfattningsvis är vår demografi, yta och det utspridda elevunderlaget något som försvårar möjligheten till en effektiv skola.

Varför hålls inte nyckeltalen och varför kostar grundskolan i Bräcke kommun mer?

Utifrån de jämförelser som gjorts tidigare så är ytan och demografin en faktor till varför kostnaderna är högre än SKR:s liknande kommuner. Vilka andra faktorer finns det? Mellan december 2021 till april 2022 gjordes en utredning kring grundbemanningen i grundskolan (dnr: 2022/253 60). Utredaren har granskat nuvarande nyckeltalssystem som beslutades av kommunfullmäktige under år 2014. Utredningen visar att om fattade beslut kring nyckeltal från 2014 skulle följas så var det (maj 2022) 26 tjänster mer än vad elevantalet (nyckeltalet) medger. Det rör sig om 12 pedagogisk personal (lärare) och 14 annan bemanning (elevassistenter).

Orsaken till varför nyckeltalen inte följts över tid har inte undersökts på djupet i den utredning som gjordes under 2022. Där konstateras bara att de inte har följts. Här kommer därför ett försök till att förklara vad det kan bero på och ge en bild av Bräcke kommun som skolkommun.

Elevantalet har förändrats över tid

I tabellen nedan (källa: Kolada) syns elevantalet över tid från 2014 och där går det att utläsa att det under åren 2016-2018 var ett högre antal elever än tidigare med en topp under 2016. Orsaken till detta var en stor andel nyanlända och ett ökat behov av bemanning. Det fanns extra statliga medel via Migrationsverket under denna period. Sen blev det en stor elevminskning med 63 elever under 2019 och ytterligare en minskning med 14 elever 2020. Så under två år minskade elevantalet med 77 elever. Från 2021 har en liten elevökning skett men det är fortfarande färre elever än 2014. Det totala elevantalet har alltså minskat under perioden med undantag från toppen 2016-2018. Prognosen för 2023 visar en liten ökning för åk 1-9.

Nyckeltal	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Prognos 2023
Elever i grundskola F-9, totalt	663	663	712	699	684	621	607	627	639	638
Elever i förskoleklass	55	54	61	64	74	51	66	68	69	65
Elever i grundskola åk. 1-9 totalt	608	609	651	635	610	570	541	559	566	573
Bräcke åk 1-9	233	252	271	267	242	238	225	222	229	242
Gällö åk 1-9*	283	273	260	253	243	236	220	238	237	245
Kälarne åk 1-9	91	90	108	102	112	85	85	94	91	84

*2014-2015 fanns Fjällsta o Pilgrimstad, inräknat i Gällö

Utmaningen som blir vid elevminskning är att det är svårt att minska den pedagogiska personalen i samma takt. Om det slutar 10 elever på en skola under ett läsår så medför det med dagens nyckeltal ungefär en lärartjänst färre. Då eleverna ofta slutar i olika årskurser och tider under läsåret så är det svårt att ändra bemanningen på en skola flexibelt. Om elevantalet i en klass minskar från 24 elever till 23 elever eller för all del ökar till 25 elever så är organisationen konstant. Det krävs fortsatt en lärare i klassrummet och den garanterade undervisningstiden i timplanen behöver efterlevas oavsett elevantal. Skolor som har ett stabilt elevunderlag över tid har enklare att planera verksamheten och hitta hållbara lösningar.

En förklaring till dagens högre lärartäthet än nyckeltalen medger är att verksamheten inte ställt om efter elevökningen 2016-2018 och inte heller klarat av att anpassa sig utifrån färre elever över tid. Ytterligare en annan förklaring kan vara att nyckeltalen som togs fram 2014 inte är relevanta utifrån dagens skola.

Förutsättningarna i våra skolor – påverkar det att nyckeltalen inte följs?

En annan förklaring som också lyfts av pedagoger, skolledare och elevhälsan är att det är många fler elever som är i behov av särskilt stöd nu än tidigare. Andelen elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) ökar samtidigt som väntetiden för barn som ska utredas är lång på barn- och ungdomspsykiatri, BUP. 8% av eleverna i kommunen har en diagnos, i riket är motsvarande siffra är 6%.

Andelen elever som också lider av psykisk ohälsa samt språkstörning ökar. Det ekonomiska läget gör också att familjer är mer sårbara vilket drabbar våra elever. Friskfaktorer såsom skolans vardag blir betydande med raster, vänner, lek, skollunch och struktur i undervisningen. Behovet av vuxna som finns för varje individ och bryr sig ökar. Skolans kompenserande uppdrag upplevs bli större och större. Barnfattigdomen i Bräcke kommun ligger på 15,4% enligt Rädda barnens senaste mätning, i Härjedalen är siffran 6,6% och Östersund 6,3% enligt data från senaste redovisningen från 2021. Bräcke kommun ligger på plats 261 av landets 290 kommuner när det gäller barnfattigdom. Statistiken visar också enligt elevhälsan att Bräcke kommuns barn har högre andel med grav övervikt i tonåren och det hälsofrämjande arbetet i skolan blir allt viktigare.

Det är fler barn i våra skolor som har extra anpassningar och särskilt stöd för att klara måluppfyllelsen. I SKR:s djupanalys redovisas att rikssnittet på antalet åtgärdsprogram och elever i behov av särskilt stöd generellt legat runt 5% av eleverna i landets skolor. Enligt den utredning som gjordes i maj 2022 framkom att andelen åtgärdsprogram i Bräcke kommuns grundskolor var 15%. I juni 2022 så antogs en plan i kommunens grundskolor kring "Skolans arbete för tillgänglig utbildning" som ett led i att försöka möta dessa nya förutsättningar.

Andelen nyanlända över åren har också varit hög i främst Gällö och Bräcke. Inflödet har minskat efter 2016 och andelen personer med utländsk bakgrund i Bräcke kommun var 2021 13,8% jämfört med riket där det var cirka 25% (SCB).

En parameter som också lyfts när det gäller förutsättningar för elevernas måluppfyllelse, är föräldrarnas utbildningsbakgrund. Enligt den nationella statistiken (Kolada) så har 26,9% av Bräcke kommuns invånare mellan 25-64 år högre utbildning (eftergymnasial) medan riket har 46,2%. Små kommuner med färre än 10 000 invånare har en utbildningsnivå på 28,8%. Jämfört med de liknande kommunerna (som nämnts tidigare) så är samma siffror i Kolada kring andel invånare 25-64 år med eftergymnasial utbildning liknande Bräcke kommuns. Öckerö sticker ut med 43,5% samt Nora med 35,8%.

I tabellen på sidan 3 så redovisas vårdnadshavarnas utbildningsnivå (när det gäller eftergymnasial utbildning) i Bräcke kommun och den siffran 44%..

Vad säger då Skolverkets statistik om förutsättningarna för att bedriva skolverksamhet i Bräcke kommun? Skolverket redovisar årligen skolenheters resultat utifrån slutbetygen i årskurs nio. Där tas hänsyn till elevsammansättningen utifrån andelen nyanlända elever och vårdnadshavares utbildningsnivå. En annan parameter som lyfts är andelen pojkar per klass då forskningen visar att pojkar ofta har lägre måluppfyllelse än flickor.

Kunskapskraven visar faktisk andel elever som fått betyg i alla ämnen i grundskolan och det modellberäknade värdet visar vart eleverna borde ligga utifrån deras förutsättningar dvs föräldrars utbildningsnivå, andel pojkar per klass, nyinvandrade osv. Överlag är andelen pojkar något högre på Bräcke och Gällö skola än i riket. I tabellen nedan går det att utläsa att Bräcke skola har ett högre modellberäknat värde i förhållande till de förutsättningar som finns medan

Gällö skola ligger något lägre. Modellberäknat värde är alltså en beräkning som tar hänsyn till parametrarna som nämnts och visar hur många % av elever som borde uppnå kunskapskraven utifrån förutsättningarna som råder. Åren 2016-2018 sticker även ut i denna statistik utifrån det som förklarats tidigare, att andelen elever med utländsk härkomst var hög, främst på Bräcke skola.

Årtal	Andel % nyinvandrade (max 4 år sedan flytt till Sverige)			Andel (%) pojkar			Andel (%) som faktiskt uppnått kunskapskraven (modellberäknat värde)		
	Bräcke	Gällö	Riket	Bräcke	Gällö	Riket	Bräcke	Gällö	Riket
2014	3,0	4,0	3,0	53,0	60,0	52,0	81 (74)	72 (74)	77,0
2015	6,0	8,0	5,0	59,0	54,0	52,0	75 (74)	89 (71)	77,0
2016	21,0	3,0	5,0	48,0	43,0	52,0	79 (67)	73 (80)	78,0
2017	40,0	17,0	9,0	74,0	57,0	53,0	47 (44)	67 (63)	74,0
2018	18,0	6,0	7,0	62,0	63,0	52,0	56 (58)	69 (76)	76,0
2019	6,0	15,0	6,0	61,0	58,0	52,0	72 (73)	55 (61)	75,0
2020	15,0	0,0	5,0	56,0	42,0	52,0	56 (59)	78 (80)	76,0
2021	9,0	0,0	4,0	54,0	50,0	51,0	63 (67)	73 (78)	76,0

Om man jämför kostnaden över tid (utfallet) i Bräcke kommun och riket, enligt den statistik som finns på Skolverket är bilden den att kostnaden i princip har ökat varje år från 2014 (då de nya nyckeltalen togs) och att den ligger högre än riket.

Grundskolan – Bräcke, kommunal huvudman

jämfört med riket, kommunal huvudman

2018 skedde en större ökning i kostnaden per elev, den har sedan planat ut något i närtid men är fortsatt högre än rikets kostnader per elev.

Hur ser kostnader ut i förhållande till övriga kommuner i länet?

Utifrån att de liknande kommuner som nämnts i inledningen inte riktigt liknar Bräcke kommun utifrån storlek och boendemönster så kommer här också en jämförelse med kommunerna i länet. De flesta är stora kommuner till ytan och Berg, Ragunda och landsbygden i Krokom, Åre och Strömsund liknar Bräcke kommun på flera sätt. Dessa kommuner har flera skolor med lågt elevantal. Några av dessa kommuner har ännu längre avstånd och svårare förutsättning inom vissa delar i deras kommuner och några har bättre förutsättningar. En del kommuner i länet har också låg andel behöriga lärare vilket slår direkt mot kostnaden för undervisning.

Nedan går det att se jämförelserna i länet för år 2021. Totalen är det belopp som respektive kommun lägger på sin skolverksamhet. Av de 97 mkr som Bräcke kommun satsade på skolan 2021 var cirka 50 mkr undervisning (pedagoger). I tabellen (källa: [Grundskolan - Kostnader \(skolverket.se\)](https://grundskolan-kostnader.skolverket.se)) framgår också vad kostnaden per elev blir för lokaler, undervisning, skolmat, lärmateriell, elevhälsa samt övrigt.

Grundskolan - Kostnader Jämtlands län									
Vald period: 2021									
	Kostnader per elev (kronor)								
	Totalt	Under- visning	Totalt	Lokaler och inventarier	Under- visning	Skol- mål- tider	Lärverktyg, utrustning, skolbibliote k	Elev- hälsa	Övrigt
Jämtlands län	1 594 809	920 338	131 700	18 400	76 000	8 900	4 100	4 610	19 700
Berg	108 568	55 086	175 400	26 400	89 000	16 400	6 400	5 020	32 100
Bräcke	97 265	50 554	179 100	28 600	93 100	11 400	2 000	4 720	39 300
Härjedalen	112 301	65 216	133 100	21 500	77 300	8 700	4 100	3 930	17 600
Krokom	251 786	144 098	130 200	23 800	74 500	10 100	2 900	4 830	14 000
Ragunda	70 833	34 541	139 300	23 900	67 900	7 500	2 400	8 990	28 600
Strömsund	156 846	82 370	147 300	25 800	77 400	8 800	4 500	4 340	26 500
Åre	164 830	102 384	127 900	18 200	79 400	7 800	3 300	5 380	13 800
Östersund	632 380	386 089	119 100	12 100	72 700	7 700	4 700	4 020	17 900

Det framgår tydligt av tabellen att kostnaden per elev i Bräcke kommun är högre för lokaler, undervisning, och till viss del skolmål-tider medan kostnaden för elevhälsa och lärmateriell är lägre. Kommunen har integrerade folk- och skolbibliotek vilket leder till en minskad kostnad för skolan. Posten "övrigt" sticker ut i Bräcke kommun och där ingår övriga kostnader som inte ingår i de andra kostnadsslagen tex studie- och yrkesvägledning, administration, elevförsäkringar, elevassistentententor och kostnad för kompetensutveckling.

Troligen är det andelen elevassistententor som är en förklaring till varför Bräcke kommun ligger högre än övriga på posten "övrigt". Bräcke och Bergs kommun ser "mest" lika ut när det gäller kostnadsbild för undervisning och Bergs kommun har haft samma nyckeltal som Bräcke kommun (för högstadiet) det vill säga 9,4 lärare per 100 elever. Skillnaden har varit att i Bergs kommun finns det en central pott för elever i behov av särskilt stöd, medan det i Bräcke kommun ingår i skolenheternas budget. Inför 2023 har en del av skolornas medel för elever i behov av särskilt stöd flyttats centralt.

Kan en ny budgetmodell leda till en bättre styrning av grundskolans ekonomi?

Kommunen har valt att ändra budgetprocessen och anta den så kallade prislappsmodellen enligt SKR:s metoder. Det innebär lite förenklat att det sätts en prislapp per elev/barn, utifrån ålder. Ramen för grundskolan utgår sedan en befolkningsprognos för barn i åldrarna 6-16 år vid ett visst mät datum. Ändringar som sedan uppstår inom året både om barnantalet minskar eller ökar förändrar inte ramen som det är upplagt just nu. Vilka kostnader som ingår i prislappen för denna åldersgrupp är något som bör klarna ännu mer under kommande år. Modellen i sig ändrar inget budgetunderskott men det kan bli tydligare för politikerna hur medlen fördelas och aktiva beslut kring prioriteringar behöver tas. Det är för tidigt att se vilken effekt detta kommer

ha på grundskolans ekonomi. Prislappen för budgetåret 2023 för grundskolan är 130 063 kronor per elev inklusive uppräkningsar.

Elevernas måluppfyllelse

För att bli behörig till ett nationellt program behöver eleverna i grundskolan ha godkända betyg i flera ämnen. I dagsläget är betygssystemet uppbyggt med bokstäverna A-F, där F är icke godkänt. Måluppfyllelse mäts ofta i andelen behöriga till gymnasiet. De elever som inte blir behöriga till nationellt program kan gå introduktionsprogram (IM) på gymnasiet. Det innebär att dessa elever oftast går fyra år på gymnasiet. Nedan syns måluppfyllelsen för kommunens elever under perioden 2014-2022 baserat på behöriga till yrkesprogram på gymnasiet. Att jämföra årskullar olika år kan vara missvisande då det inte visar hur en klass har utvecklats över tid. Framgången består i att man från tidig ålder och kontinuerligt jobbar med elever och klasser för att de ska utvecklas så långt som möjligt utifrån sina förmågor. Siffrorna nedan (källa: Kolada) används dock ofta i jämförelser och ger en indikation på en skolas och kommuns måluppfyllelse.

Nyckeltal	Område	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram, hemkommun, andel (%).	Bräcke	88,9	83,0	82,7	79,0	77,5	80,9	84,1	80,3	86,2

Uppdelat på skolorna i kommunen såg det ut enligt följande det förra läsåret:

Betygsresultat						
Läsår 2021-2022 Årskurs: 9 Termin: VT år 9	Antal elever	Andel i % behöriga till gymnasiet.	Andel elever i % med godkänt i alla ämnen.	Meritvärde pojkar och flickor	Meritvärde pojkar	Meritvärde flickor
Bräcke skola	23	78,3	78,3	205,54	204,23	207,25
Kälarne skola	12	100	100	238,75	242,5	236,88
Gällö skola	30	86,7	76,7	199,25	188,88	220
Hela kommunen:	65	86,2	81,5	208,77	200,07	220,27

I tabellen nedan syns en jämförelse med liknande kommuner enligt SKR, riket samt några andra kommungrupper. Enligt våra uppgifter och Skolverkets är behörigheten 86,2% i Bräcke kommun. Oklart varför Kolada inte har samma siffror.

Nyckeltal, elever i åk 9 som är behöriga till yrkesprogram (%)		
Område	2021	2022*
Bräcke	80,3	84,8
Dals-Ed, liknande kommun 2021	91,1	98,2
Kungsör, liknande kommun 2021	78,4	73,6
Markaryd, liknande kommun 2021	78,1	72,9
Nora, liknande kommun 2021	86,5	81,8
Svenljunga, liknande kommun 2021	88,7	81,9
Älvdalen, liknande kommun 2021	82,7	74,1
Öckerö, liknande kommun 2021	93,1	90,3
Kommuner med 5 000 - 9 999 invånare (ovägt medel)	81,6	81,3
Landsbygdskommun, ej nära större stad (ovägt medel)	81,9	81,9
Pendlingskommun nära mindre tätort (ovägt medel)	82,4	80,8
Riket	86,5	85,3
*uppgiften i Kolada stämmer inte med Skolverket statistik enligt tabellen tidigare. Vårt interna system och Skolverket har samma siffra dvs 86,2%. Samma fel syns även på liknande kommuner.		

Låg personalomsättning och lärarbehörigheten är högre än riket

I en extern undersökning som redovisades i maj 2022 framgår att läraromsättningen i Bräcke kommun mellan läsåren är 15%, vilket är lägre än i riket där personalomsättningen är 27%. Bräcke kommun har också överlägset den lägsta läraromsättningen i länet enligt denna undersökning som avser åren 2018-2021. Den kommun i länet som har högst omsättning har 38% och den lägsta 15% (Bräcke).

Behörigheten mäts bland annat via andelen lärare med pedagogisk högskoleexamen där Bräcke i åk 1-9 ligger på 84,2%. Detta är något högre än rikets som är 82% och landsbygdskommuner som ligger ännu lägre på 77,6%.

Resultat av en tidigare utredningen som gjorts

Den 9 maj 2022 redovisade en utredning som gjorts (se rapport Utredning grundbemanning i Bräcke kommuns grundskoleverksamhet, dnr: 2022/253 60) och där framkommer 8 förslag på fortsättning:

1. Ta fram en vision för skolans verksamhet där hela styr/stödkedjan är inkluderad.
2. Grundbemanning – förslag på antal lärare/elevgrupp (likt nyckeltal).
3. Annan bemanning – elevassistenter.
4. Lokaler – hur ska klassrummen dimensioneras utifrån storlek och ventilation etc.
5. Övrig bemanning – elevhälsa, administration etc.
6. Skolledning – antalet skolledare utifrån antal elever och personal.
7. Undervisning – med fokus på systematiskt kvalitetsarbete och undervisningens kvalitet.
8. Ekonomi som styrning – månadsvisa uppföljningar av olika delar med skolledarna.

Bedömningen är att punkterna 1, 2, 3, 4, 7 samt 8 är prioriterade. Punkt 5 övrig bemanning handlar om hur resurserna fördelas rättvist mellan skolenheterna, den frågan kommer tas vidare när resursfördelningssystemet kring grundbemanning klarnar. Antalet skolledare (skolledning), punkt 6 visar att antalet medarbetare per rektor (biträdande rektorer medräknade) är i snitt runt 25 stycken. Att man som chef ska ha fler än 25 medarbetare är inte rimligt och därmed så är det också en icke-fråga så länge som personalantalet på grundskolorna ser ut som det gör.

Vad händer med skolan framåt?

De stora förändringarna i skolsystemet är att det nyligen kom en ny läroplan för grundskolan och anpassad grundskola (tidigare sarskola) och där har nya kursplaner tagits fram. Utifrån detta har också nya allmänna råd och riktlinjer för betyg och bedömning tagits fram.

Det har också kommit nya allmänna råd från Skolverket kring arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.

Nationellt så lyfts skolan fram i det så kallade TIDÖ³-avtalet med följande förslag till förändringar:

---

³ TIDÖ-avtalet= en skriftlig överenskommelse mellan riksdagspartierna från oktober 2022.

- Utökad timplan i svenska och matte. En konsekvens för Bräcke kommun om något annat ämne inte ska minska lika mycket, blir att den samlade skoldagen har svårt att inrymma fler timmar. Detta kan innebära behov av förändrad skolskjutsstruktur och en utökning av undervisningstid för lärarna i aktuellt ämne.
- Lärarnas administrativa börda ska minskas genom att den så kallade elevnära dokumentationen ska ses över. Lärarna ska avlastas med stöd från annan personal. Vad detta är för personal och hur det ska finansieras är oklart i dagsläget.
- Betygssystemet ska ha en tydligare koppling mot de nationella provens resultat och betyget icke godkänt (F) ska vara kvar. Syftet med detta är att undvika betygsinflation.
- Fler speciallärare och elever i särskild undervisningsgrupp förespråkas.
- I avtalet finns även en punkt som lyfter en tydligare statlig styrning kring skolpengen, en gemensam så kallad skolpengsnorm. Det kan i praktiken innebära att prislappsmodellens förutsättningar förändras på sikt.
- Skolinspektionens tillsynsuppdrag ska enligt förslaget också breddas och en elevhälsogaranti ska införas.

Det finns en del frågetecken inför framtidens skola som behöver bedömas och utredas mer. Det är många faktorer som påverkar hur många elever per lärare som det kan vara i en klass för bibehållen kvalitet, arbetsmiljö och studiero. Rektor ansvarar enligt skollagen för den inre organisationen och behöver utvärdera och anpassa organisationen utifrån många parametrar flera gånger under ett läsår.

Siffrorna som redovisas i avsnittet innan är ett försök att tydliggöra många av de frågetecken som kan finnas och ett komplement till övriga utredningar som gjorts. Ja, fakta och statistik visar att skolkostnaderna i Bräcke kommun är högre än liknande kommuner, riket och även länet. Det är tydligt att det är personalkostnaderna (undervisning samt elevassistenter) som är den stora posten. Lärartätheten är högre i Bräcke kommun och personalomsättningen är lägre. Trots gamla och till vissa delar undermåliga skollokaler så ligger kostnaden även där högre än i många andra kommuner i länet. En eventuell nybyggnation av skola i Gällö kommer troligen generera ännu högre lokalkostnader. Vår skolmat är också något dyrare.

Så vad kan vi då göra för att minska kostnaderna för grundskolans verksamhet och samtidigt behålla och öka måluppfyllelsen?

Hur ska Bräcke kommun hantera detta?

Det är stora samhällsstrukturrella frågor som inte har några lätta och korta svar. Om målbilden enbart skulle vara att minska kostnaderna för skolan, så skulle förslaget bli att vi behöver ha större undervisningsgrupper per lärare, minska stödfunktioner och kanske också överväga strukturella förändringar inom en överskådlig framtid. Över tid har dock Bräcke kommun gjort många strukturella förändringar och antalet grundskolor jämfört med andra kommuner i länet är lågt. "Byskolorna" har stängts och eleverna där har hänvisats till våra tre större orter i kommunen. Den minsta skolan har runt 100 elever. Samtidigt vet vi att alla våra cirka 630 grundskoleelever skulle kunna rymmas i en skolbyggnad – dock med väldigt många elever som behöver skolskjuts och troligen många elever och personal med lång restid. Om skolan ska ses som en samhällsmotor på längre sikt är det också av stor vikt att alla elever får möjlighet att lyckas utifrån sina förmågor. Konsekvenserna på kort och lång sikt av att minska antalet pedagoger och annan bemanning, eller öka antalet elever per undervisningsgrupp är svåra att överblicka, men något som behöver göras om kostnaderna ska minskas framåt.

Är det för enkelt att säga att det ska vara ett visst antal elever per klass i en viss ålder och med ett visst antal lärare? Den aktuella forskningen kring undervisningen och klasstorlekarnas betydelse är inte entydig. Det har genom åren diskuterats kring hur många elever som är optimalt i ett klassrum för inläring och ett förslag har varit att det ska vara ett tak. Fler lärare i lägre åldrar har varit statliga satsningar genom åren och flera av dessa finns fortfarande kvar och kommer med ett statligt stöd. Främst via det statliga stödet Likvärdig skola där Bräcke kommun sedan några år tillbaka har satsat på fler lärare på lågstadiet.

I utredningen som nämnts tidigare och under processen som pågått under snart ett år, har det också framkommit att skolledargruppen är överens om att samverkan mellan skolenheterna behöver öka. Lärandet behöver få mer fokus och det systematiska kvalitetsarbetet för hela kedjan behöver förbättras. Skolledarna hanterar många frågor och det pedagogiska ledarskapet kommer ofta i andra hand då akuta frågor som personalärenden, lokalproblem och bemanningsfrågor alltid behöver lösas skyndsamt. Om det pedagogiska ledarskapet blir tydligare så är ett antagande att det i sin tur troligen kan bidra till sänkta kostnader på sikt. Styrning och ledning behöver förbättras. Idag saknas många gemensamma rutiner och strukturer kring uppföljning, analys och handlingsplaner. Denna avsaknad av struktur och tydlighet ökar också arbetsbördan för skolledare och övriga inom skolan.

Vilka är framgångsfaktorerna för att lyckas med detta? Denna förändringsresa behöver fortsatt få göras på ett hållbart och strukturerat sätt utifrån elevernas, medarbetarnas och skolledarnas perspektiv. Att kapa kostnader och minska personal behöver få ske över tid vilket handlingsplanen i följande avsnitt tar hänsyn till. Hur långt det går att komma genom dessa punkter i planen är svårt att sia om men det är ett sätt att försöka skapa en balans mellan kostnader, elevernas måluppfyllelse och medarbetarnas arbetsmiljö.

För att komma vidare i arbetet med förändringsresan bedöms följande områden behöva vara mer i fokus; vision, systematiskt kvalitetsarbete och lärande, elevernas måluppfyllelse grundbemanning, fortbildning och kompetensförsörjning, hållbar ekonomi inklusive arbetsmiljö. Dessa områden har punktats ner och i följande avsnitt finns förslag på handlingsplan för 2023-2026. Fritidshemmen och förskoleklassen är också verksamheter som behöver utredas framåt.

En viktig faktor att ta hänsyn till i detta förändringsarbete är att det har beslutats att bygga en ny skola (F-åk 9) inklusive fritidshem i Gällö. Där kommer andra utvecklingsarbeten behöva minimeras så att ordinarie verksamhet dvs utbildning som håller hög kvalitet kan bedrivas parallellt.

Det finns signaler på att det arbete som gjorts hittills också börjat ge ekonomisk effekt under 2022. I bokslutet för 2022 visade avdelningen ett överskott på 9,9 mkr. En stor del av detta var minskade personalkostnader samt oförutsedda intäkter. På skolnivå var överskotten enligt följande:

- Bräcke skola F-9, överskott 2,2 mkr.
- Gällö skola F-9, överskott 3,4 mkr.
- Kälarne skola, överskott 1,6 mkr.

Det visar ett överskott på 7,2 mkr av avdelningens totala överskott på 9,9 mkr kommer från våra tre grundskolor. Detta är ett steg i rätt riktning när det gäller det påbörjade arbetet inom grundskolan och på följande sidor finns förslag på hur arbetet ska fortsätta under 2023-2026.

Ordlista

SKOLL=skolledargruppen som träffas heldag varannan vecka.

LOKSAM=Lokal samverkansgrupp med de fackligt förtroendevalda och arbetsgivaren. Sker ca 6 ggr/år.

APT=arbetsplatsträffar som sker ca 1 ggr/månad på respektive verksamhet.

SKA=systematiskt kvalitetsarbete

SKU=skolutskott

EKU=ekonomiutskott

Handlingsplan 2023-2026

Förändringsresan för grundskolorna inklusive förskoleklass och fritidshemmen

Vad står skolverksamheten i Bräcke kommun för? Vilka mål ska finnas och med vilka resurser ska dessa uppnås? Hur ska resurserna fördelas mellan skolorna? Hur är skolorna fortsatt attraktiva arbetsplatser med hög kompetens hos personal och skolledarna? Hur fortsätter arbetet för en god arbetsmiljö för både personal och elever? Hur behåller vi och helst ökar en hög måluppfyllelse?

Aktivitet/beskrivning:	Tidsplan:	Vem/vilka bör vara med?	Forum för uppföljning:
1. Vision: Vad står skolverksamheten i Bräcke kommun för? Vilka mål ska verksamheterna uppnå? Hur skapar vi delaktighet i denna vision och dessa mål?	Påbörjas under 2023 i bred samverkan. Klart första kvartalet 2024.	Pedagoger, övrig personal och skolledare vid varje skolenhet. Huvudman, dvs skolchef och politiker.	SKU och KS SKOLL LOKSAM APT mm på skolorna. Elevråd
2. Grundbemanning och annan bemanning: Fortsätta arbetet med att utgå från timplanen och garanterad undervisningstid för att hitta en riktlinje för bemanning. Utveckla arbetet kring elever i behov av särskilt stöd, bla genom skolans plan för tillgänglig utbildning.	Fortsätta den påbörjade resan under 2023.	Pedagoger, övrig personal och skolledare vid varje skol-enhet. Huvudman dvs skolchef och politiker samt fackligt för-troendevalda.	SKU och KS LOKSAM SKOLL Specialpedagog-gruppen
3. Lokaler: Arbetsmiljön för elever och personal i skol-lokalerna behöver vara god. Liksom förutsättningar för att ha större grupper och hela klasser, när det är lämpligt. Lärarmiljöer behöver utvecklas.	Påbörjas under 2023 för Gällö nya skola i samband med projektering av nybygge. Kälarne skola påbörjas också under 2023 främst utifrån renovering efter brand. Bräcke skola 2024.	Pedagoger, övrig personal och skolledare vid varje skolenhet. Skolchef Stöd från teknik- och infrastruktur-avdelningen.	SKU och KS SKOLL LOKSAM APT mm på skolorna. Elevråd
Aktivitet/beskrivning:	Tidsplan:	Vem/vilka bör vara med?	Forum för uppföljning:
4. Systematiskt kvalitetsarbete – undervisningen i fokus:	2023 och kontinuerligt. En ständigt	Pedagoger, övrig personal, elever	Avstämningar 4 ggr/år i verksamheten.

Fortsatta insatser för att ha lärandet i fokus i hela stöd- och styr-kedjan. Ta fram ett nytt sätt att följa upp och dokumentera samt årshjul.	pågående process.	och skolledare vid varje skolenhet. Huvudman dvs skolchef och politiker samt fackligt förtroendevalda.	Elevinflytande och delaktighet i lämpliga forum. Skolutskott LOKSAM SKOLL
5. Ekonomi: Minska kostnaderna för skolverksamheten på ett hållbart och planligt arbetssätt. Ta fram en ny resursfördelningsmodell. (Hänger ihop med bemanningspunkten, 2.)	Process under hela perioden 2023-2026.	Pedagoger, övrig personal och skolledare vid varje skolenhet. Huvudman dvs skolchef och politiker. Fackligt förtroendevalda. Stöd från ekonomifunktion.	Månadsuppföljningar varje skola. Prognosarbetet Budgetarbete APT SKU EKU
6. Kompetensförsörjning och fortbildning: Behöriga lärare och kompetenta elevassistenter är en förutsättning för en bra undervisning. Förändrade gruppstorlekar kan innebära utmaningar för både elever och undervisande pedagoger.	Planen för kompetensförsörjning (dnr: 2022/223) som gjorts med lärarfacken täcker många av dessa delar.	Pedagoger, övrig personal och skolledare vid varje skolenhet. Stöd från specialpedagoggruppen.	SKOLL APT Förstelärarnätverket Specialpedagog-gruppen
7. Fritidshemmen och fsklass Hur ska strukturen för fritidshemmen och förskoleklass se ut?	Påbörjas utredas under 2024.	Personal fritidshem och fsklass. Skolledare mfl.	SKOLL APT